БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үнделеттирген

1953 сентябрь 4 ПЯТНИЦА № 172 (2857)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Школаларда чаа өөредилге чылы эгелээн (1 арын).

Дужүт ажаап алыышкының болгаш мал чемнериниң белеткелин шыны-биле дүүштүр чорудар (2 арын).

Районнар солуннарындан (2 арын).

Төөгүлүг ужур-дузалыг тиилелге (2 арын).

МУРНАКЧЫ КОМБАЙНЕРЛАРНЫҢ ДУРЖУЛГАЗЫНДАН. П. Висляев.—Ажылдың бедик бүдүрүкчүлүү дээш бистиң агрегадывыстың демисели (3 арын).

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР (3 арын).

Дээргі Даллес Кореяга чүге чорааныл (4 арын).

Бүгү-делегейниң ярмарказының Лейпцигте ажытынганы (4 арын).

Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинде (4 арын).

Вьетнамның Улустуң армиязының 7 чылдарының дургузунда дайын чорудулгаларының түннелдери (4 арын).

СОВЕТ АЛБАН ЧЕРЛЕРИНИҢ АЖЫЛ ХҮНҮНҮҢ ЧУРУМУНУҢ ДУГАЙЫНДА

Совет чуртта күрүне аппарады коммунизм тургузуушкунунуң канчаардаа аажок улуг сорулгаларын шиитпирлээринге кончуг улуг рольду күүседип турар. Совет күрүне аппарады—ол болза, эргелелдиң делегейде эң демократтыг, ёзулуг улусчу аппараты. Оон күүгүү чүдет дизе, ажылчы чоннарның эң калбак массаларыбиле ол тудуш харылзаалыг болгаш оларның чогаадыкчы идепкейинге даянып турарында, ооң кадрлары бодунуң бүгү ажыл-чорудулгазын Коммунистиг партияның чогаадып кылганы чоннуң үндезин эргеажыктарын илередип турар политиказын удуртулга болдурганында.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак болза, совет албан черлери оларның мурнунда туруп турар сорулгаларның бедиинге кезээде турарын аппараттың бүгү звенолары тода болгаш оперативтиг ажылдаан турарын, күрүне аппарадының ажылдакчылары бодунуң улузунга шынчы бараан болган турарын негевишаан, күрүне аппарадын быжыдар дугайында, ооң ажылының методтарын сайзырадыр дугайында хүн бүрү сагыш салып турар.

1921 чылда төп совет албан черлериниң удуртукчуларынга совет күрүненің үндезилекчизи улуг Ленин мынча деп бижээн: «Совет администрацияның машиназы шевергин, аксеткилдиг, дүрген ажылдаар ужурлуг. Ооң олутпай чоруундан чүгле хуу кижилериниң эрге-ажыктары качыгдап турар эвес, харын эргелелдиң бүгү херээ даамай, туш болган шинчи байдалдыг болу бээр ... Силерже чорудуп турар херектерге база негелде айтырыгларга моон соңгаар-даа эң дүрген болгаш долу харыыларны негеп тур мен. Хоозун бижишкиннер-биле, база өске албан черлерінче дамчыдар чоруктар-биле кызыгаарлатынары дээрге, сөөртүнчек чорукту үгдередири болгаш саазын хорадыр дээни ол-дур».

Совет эрге-чагырганың баштайгы чылдарында-ла Ленинниң чогаадып турганы, совет албан черлериниң ажылдакчыларына бедик негелделер бистиң хүннеривисте-даа эң чугула ужур-дузалыг болуп турар. Совет күрүне аппарады ам үеде социалистиг тургузуушкуннуң эң-не байлак дуржулгазын алган, ында партияның кижизиткени бедик мергежилдиг болгаш коммунизмниң херээнге бердинген, партия биле чазактың директиваларын амыдыралга чедиишкинниг чорудуп шыдаар кадрлар ажылдап турар. Ынчалза-даа бо бүгү-биле чергелештир совет аппараттың ажыл-чорудулгазында улуг четпестер ам-даа бар.

Төп черде болгаш чер-черде совет албан черлериниң ажылында улуг четпестерниң бирээзи ажыл хүнүнүң чогуур чурумун үреп турарында болуп турар, ол болза, совет албан черлериниң аппарадының бүгү ажыл-чорудулгазынга эки эвес чорукту көргүзүп турар.

Министерстволарга, ведомстволарга болгаш өске албан черлеринге ажыл хүнүнүң чурумунуң дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чоокку хүннерде хүлээп алган доктаалы болза, ажыл хүнүнүң чурумунуң дугайында хоойлулуг чорукту каржызы-биле үреп турар аппараттың ажылының шын эвес практиказын чидиг шүгүмчүлелге таварыштырган. Министерстволарның, ведомстволарның болгаш өске-даа албан черлериниң ажылдакчылары бодунуң ажылын ийи-үш шак озалдап эгелээш, а ажыл хүнүн орай дүне доозуп, ажылдакчыларның чамдыызын ажылга чугула эвес турда-ла саададып, оларны ажыл шагы эвес үелерде ажыл албанга кыйгыртып турары хаая эвес дээрзи илеретинген. Хөй-хөй министерстволарда болгаш ведомстволарда ажыл шагын ындыг шын эвес организастап, туруп турар чурумну удуртукчулар боттары үреп турарының түннелинде аппарат четчир контроль чокка ажылдап, албан хаакчыттарның ортузунда күш-ажылдың сагылга-чурумун кошкадып турар.

Ажылдың ол шын эвес стили дөстелген черлерде планнарның болгаш бүдүрүлге онаалдаларының күүселдезинде хожудаашкын үргүлчү хөй болуп, бүдүрүлгелериниң удуртулгазында улуг четпестер барын хөй санныг фактылар көргүзүп турар.

Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүң Министерствозуи чижекке алыыл. Даштындан көөрге, ооң удуртукчулары күштерин-даа, шаг-үени-даа харамнанмайын хөй болгаш кызымак ажылдап турар ышкаш көстүр. Херек кырында оларның ажылы, а оларның буруузу-биле ол министерствонуң бүгү хөй санныг аппарадының ажылы-даа багай организастатынган. Министерствонуң удуртукчуларында ажыл хүнүн 2—3 шак каш шагы эрткенде дүштеки чемге узун чапсарны тургузар, а ооң сөөлүнде дүнеги шактарда төнмес-батпас хуралдарны кылыр чурум бар апарган.

Министерствонуң удуртукчуларының ажылга ындыг корум-чуруму (шыны-биле корум-чурум чок чоруу деп чугаалаар!) аппараттың бүгү ажыл-чорудулгазын эң нарыыдадып турар. Аппараттың удуртукчулары эртенги шактарда министерствога келбейи турарының ужурундан министрниң, ооң оралакчыларының, коллегия кежигүннериниң болгаш кол эргелелдериниң начальниктериниң шиитпирлээр ужурлуг эң чугула болгаш соңгаарладып болбас айтырыгларын килдистериниң болгаш кол эргелелдиң ажылдакчылары-даа, келген хөй кижилер-даа хүннүн бир дугаар чартыында шиитпирлеп шыдавайн турарлар. Ол болза, аппараттың ажылының организастаашкынын үреп, ажылдакчыларның күш-ажылчы сагылга-чурумун кошкадып, оларны бодунуң ажыл хүнүн далаш чокка, элең-халаң байдал-биле эгелээр чорукка анаа-ла чаңчыктырып турар. Ооң ужуруңда министерстволарның болгаш ведомстволарның удуртукчуларының кара-туразы-биле дүнеги үеже бар чыдар, ажыл хүнүнүң ийи дугаар чартыында аппараттың ажылдакчыларының ажылында хей дүүрээр, далаштыг, шүүргедээр чоруктар көстүп турар. Соңгаарлатпас херектерни шиитпирледип алырын манаан ажылдакчыларның болгаш келген кижилерниң манаг-ээлчээ начальниктериниң кабинеттеринде ховар эвес тургустунуп турар.

Ажылдың шын эвес стили министерствонуң коллегиязының дүнеги хуралдарында база илереп турар. Ындыг байдалдарга чоруп турар коллегияның хуралдары ажыл-херекке шоолуг ажык бербейн турар, олар чамдыкта куруг чугаалажыышкынче шилчип турар. Коллегияга көөрү-биле киирип турар шиитпирлериниң хөй төлевилелдерин далаш кадында белеткеп турар. А ооң соонда тускай комиссияларга үр үеде «сайзырадып кылып турар». Ындыг фактылар болза, чогуур эргелелдериниң болгаш килдистериниң удуртукчулары ажыл-ишчи төлевилелдерни болгаш мергежилдиг саналдарны белеткээр талазы-биле боттарының кол хүлээлгелерин күүсетпейн турарын херечилеп турар. Министерствонуң аппарадының удуртукчуларының ажылының шын эвес стили болза, ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң ажыл-чорудулгазынга хамаарылга болбайн барып шыдавас дээрзи билдингир.

Ол ышкаш четпестер далай болгаш хөм флодунуң Министерствозунуң болгаш өске-даа хөй министерстволарның, ведомстволарның болгаш албан черлериниң ажылында бар болуп турар. Албан черлериниң ажылында чурумну үрээр чоруктар ажылга улуг когаралды чедирип, ажыл чылзыр чорукту болгаш бюрократизмни төрүп үндүрүп турар, ёзулуг соңгаарладып болбас, амыдыралды чугула хөй айтырыгларны шиитпирлээрин шаптыктап турар. Шак ындыг четпестер партия аппарадында база нептереп турары мыңнай шыдажыр аргажок.

Күрүне аппарадының ажылын экижидер дээш демисешпишаан, партия болгаш чазак совет албан черлериниң кадрларының, бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң чаагай чоруунга бүгү улус-биле кады ак-сеткилдиг, эрес-чүткүлдүг ажылдап турар кадрларның дугайында улуг сагыш салыышкынны салып турар. Ажыл шагын шын эвес организастап, албан чериниң удуртукчулары туруп турар чурумну үреп турда, аппараттың ажылдакчылары культуралыг болгаш политиктиг өзүлдезинге база ажыл-ишчи мергежилин бедидеринге чогуур шаг-үе чок болуп, а ол ышкаш өг-бүлезинче болгаш уругларын кижизидеринче чогуур кичээнгейни салып шыдавайн турарлар. Ол ышкаш дүнеги үеде ажыл болза, ажылдакчыларның кадыынга эки эвес болуп, оларның күш-ажылчы аргазын кудуладып турары билдингир. Ол шын эвес чорукту партия биле чазак шиитпирлин-биле буруу шаап турар болгаш чок кылдынган турар ужурлуг.

Министерстволарга, ведомстволарга болгаш өске-даа совет албан черлеринге ажыл хүнүнүң чурумун корум-чурумчударын барымдалааш, чазактың доктаалы биле ажыл хүнүнүң кадыг корум-чурумун доктаадып турар.

Москва хоорайда туруп турар эвилел болгаш республика ужур-дузалыг албан черлеринге база организацияларга 1953 чылдың сентябрь 1-ден соңгаар ажылдың эгезин эртенгиниң 9 шактан болгаш ажылдың доостурун дүштеки чемде 1 шак үргүлчүлээр чапсар-биле кады кежээкинин 6 шакта кылдыр доктааткан. Чер-чер ужур-дузалыг албан черлеринге болгаш организацияларга ажылдың эгезин эртенгиниң 10 шактан болгаш ажылдың доостурун дүштеки чемде 1 шак үргүлчүлээр чапсар-биле кады кежээкинин 7 шакта кылдыр доктааткан.

Министерстволарга, ведомстволарга болгаш өске-даа совет албан черлеринге ажыл хүнүнүң чурумунуң дугайында чазактың доктаалы күрүнеге улуг ужур-дузалыг болур. Ол шиитпирни амыдыралга боттандырары күрүне аппарадының ажылчорудулгазын дыка экижидерин хандырар. ону улам тода ажылдаар болдурар. Чазактың бо хемчээ болза, совет кижилериниң—күрүнө аппарадының ажылдакчыларының дугайында сагыш салыышкын-биле синниккен. Совет аппаратка ажыл хүнүнүң шыңгыы чурумун киргени-биле ооң хөй санныг кадрларынга улам тазарыныл доктаадып, ужурлуг ужур-дузалыг тургустунуп турар: культуралыг болгаш политиктиг өзүлдеге база ажыл-ишчи мергежилин бедидеринге долу четчир үе-шаг бар болур. Оон-биле кады күрүне аппарадының ажылдакчылары бодунуң өг-бүлезинче, уругларын кижизидеринче кичээнгейни улам салыр аргалыг болур.

Министерстволарның, ведомстволарның, бүгү совет албан черлериниң мурнунда, чер-черниң партия организацияларының мурнунда күрүненің ол чугула хемчээн амыдыралга боттандырып чорудар, совет аппараттың бүгү звеноларынга күрүненің сагылга-чурумун улам ынай быжыдарын чедип алыр, совет албан-хаакчыттарның күш-ажылының культуразын бедидер сорулга туруп турар. Бодунуң албан дужаалында күрүненің хүлээлгезин күүседиринге бодунуң күш-ажылчы хүнүнүң шак бүрүзүн, минута бүрүзүн бээри совет аппараттың ажылдакчызының алдарлыг херээ. Бюрократизмниң болгаш ажыл чылзыр чоруктуң чүзүн-баазын тыптыышкыннары-биле шиитпирлиг дайынны чарлаар, күүселдениң контролюн болгаш хыналдазын күштелдирер, шүгүмчүлелди болгаш ылаңгыя адаандан шүгүмчүлелди бүгү хемчег-биле калбартыр.

Министрлер, ведомстволарның болгаш өске-даа албан черлериниң удур тукчулары болза, ажыл хүнүнүң доктааткан чурумун шыңгыы сагыыр, ажыл шагы эвес үеде ажылга ажылдакчыларны кыйгыртырын база албан черлеринге болгаш организацияларга ажыл хүнүн узадырын эң шыңгыы хоргдаар хүлээлгелиг. Кажан ажыл шагы эвес үеде ажылга кыйгыртыры эн-не эргежок чугула болу берген таварылгаларда албан черлери болза, ажыл төлевириниң фондузун ажыр чарыгдавайн турган, ажыл хүнү нормалыг ажылдакчыларга ажыл шагындан дашкаар ажылдаанынга немелде төлевирни күштүг болуп турар хоойлуну ёзугаар төлеп бээр хүлээлгелиг.

Чазактың доктааткан ажыл хүнүнүң чуруму-биле дүүштүр министрлер болгаш төп албан черлериниң удуртукчулары иштики корум-чурумнуң дүрүмүнге эргежок чугула өскерилгелерни киирер хүлээлгелиг. Республика болгаш чер-чер ужурдузалыг албан черлеринге ажыл хүнүнүң чурумун ол ышкаш чурумчударын эвилелдешкен республикаларның министрлер чөвүлелдеринге дааскан.

Совет албан черлеринге ажыл хүнүнүң чурумунуң дугайында чазактың шиитпирлерин амыдыралга боттандырары күрүне аппарадын улам артык быжыглаар, коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын боттандырар дээш демиселге ооң ролюн бедидер.

(«Правданың» сентябрь 1-де мурнуку үүлү).

Школаларда өөредилге чылы эгелээн

Сентябрь 1-ниң хүнүнде Каа-Хем районнуң Бүрен-Хем школазы чуртун өске-даа школалары-биле бирдөмей өөрүшкүлүг, хөглүг үннер-биле долган. Ол хүн школаның өөреникчилери чаа өөредилге чылын эгелээн. Оларның аразында чаа келгеннер база бар.

Чурукта: чаа келгеннериниң бирдугаар-ла школа партазының артында олурары. Башкы Ой-оол бирги-классчыларның бирги кичээлин эрттирип турары.

Чуруу С. Феоктистовтуу.

Баштайгы шактарда

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Шагаан-Арыгның тыва ортумак школазы (директору эш Сергеев) сентябрь 1-де өөредилгезин эгелей берген. Бижитинген школа назылыгларны ёзугаар алырга бо чылын ол школага 300 уруглар өөренир, а баштайгы хүннүң эртенги класстарынга 180 уруг кээп олурупкан турган.

Школаның байлактыг деритинген өөредилге кабинеттеринден ангыда класстарда көргүзүг материалдарын, лозунгуларны аскан, хаа солуннарның бо чылгы эге номерлери тус бүрү үнгүлээн, класстарны өнгүр дириг чечектер каастаан турган.

Көк-Чыраада улгатыр катышкан Ленин аттыг колхозтуң ишчилери ажылче үнериниң мурнуу чарыында уругларын школазынга хөглүг үдеп кээп турганнар. Школаның белеткелин экижидеринге биче эвес үүлдерни кылып бүдүргени дээш оларга башкылар байыр чедирип, өөреникчилерни ээлдек хүлээп ап турган.

Өөредилгениң баштайгы шагында ол эге школаның дөрт класстарыңга шунту 55 уруглар өөренип эгелээн. Моон-биле кады школаның белеткелинде чамдык четпестер барын айытпышаан, ону дарый четчелээринге колхоз баштаар чери, суму Соведи боттуг дузалажырын база сүмелээр херек.

—o—

Бүгү тала-биле белеткелдиг эгелээн

ТУРАН. (Телефон-биле). Бин-Хем районнуң школалары 1953—54 өөредилге чылының баштайгы хүнүнде бүгү тала-биле белеткелдиг ажытынган. Туранда ортумак школаның 500 ажыг өөреникчилери эртенгиниң 7 шак 30 минутада чыглып келген, а оларны үдээн ада-иелер база-ла ол хире кижи.

Уругларның холдарында янзы-бүрү өнгүр дириг чечектер. Ол болза, оларга эртемни шингээдип бээр башкыларынга болгаш төрээн школазын көрүштүг дерип хандырган техниктиг мурнакчы ажылчыннарга өөреникчилериниң сеткил-сагыжын илереткен белээ.

Районо эргелекчизи эш Чигридов, школа директору эш Селина, школада парторганизация секретары эш Щербакова, комсомол организациязының секретары эш Михалева олар уругларның чаа өөредилге чылында чедиишкинниг болурун күзеп байыр чедирген. Аңаа уруглар, Төрээн чуртунуң быжыг билиглиг кадрлары болуп шыдаарын бүзүредип, чаңгыс үн-биле харыылап турган.

Эртенгиниң 8 шакта школаның ийиги ээлчегде өөренир 10 класстарының өөреникчилери ол шагынга чедир часпарлаан, а бирги ээлчегде кичээлдээр 9 класстың уруглары өөренип эгелей берген.

—o—

Тоора-Хем чеди чыл школазынга

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районнуң Тоора-Хемде чеди чыл школазының өөреникчилери чайгы каникульдуң дургузунда көрген болгаш кылган ажылдарының дугайын эш-өөрүнге дыннадыксааш база школазынга кээп өөренирінге четикпейн турганнар. Өөреникчи уруглар сентябрь бирге ийи-үш хонук четпейн турда-ла школазынче шуужуп кээп турганнар.

Август 31-де школа директору эш Шогжал өөреникчилерниң бүрүн чыглып келгенин районога дыннатпышаан уругларны класстар аайы-биле хуваап, ооң ниити чурумун өөреникчилерге база класс башкыларынга таныштырган.

Сентябрьның 1-де школаның класстары баштынчыларның портредтери, лозунг, плакаталар-биле көрүштүг шиметинген турган. Эртенгиниң 8 шакта чырык, чылыг школазының класстарынга уруглар бүрүн олурупканнар, чаа 1953—54 өөредилге чылы эгелээн.

Кызылдың школаларынга

Кызылдың кудумчуларынга сентябрь бириниң эртенинде шимчээшкин мурнуку хүннерден онза хөглүг турган. Күс шинчи кирген, тарымал ыяштарның аразы-биле асфальтылап каан тротуарлап чоруп турган өөреникчилериниң өөгүр, фартукаларын, пионер галстуктарын эртенги хүннүн херели чайыннадып турган.

Кичээл шагы эгелээжеге чедир Кызыл школаларының чанында уруглар тус бүрү холдарында чечектерлиг бүрүн чыглып келгеннер. Уругларның хөйү-ле чайгы дыштанылгада аңгы-аңгы черлерге чоруп, янзы бүрү солун үүлдерни көрген, ол дугайын бот-боттарынга чугаалаарынга мурнун булаажып турган ышкаш болган.

Чамдыктары Волга-Доннуң В. И. Ленин аттыг судно чоруур каналының дугайында көргенин, өскелери бут-бөмбүүнүң командаларының сөөлгү ужуражылгазының дугайын солужуп турганнар.

Эртенгиниң чеди шак чартык. Кызылдың № 1 школазының чанында шөлдү өөреникчилер долдур чыскаалыпкан, оларның чамдык одуругларын бирги классчылар ээлеп турган. Школаның директору эш Соколов чаа өөредилге чылынга холбаштыр байыр чедирген.

Школаның радио белдиринден хөглүг марш ырлаткан бедик үннүн адаа-биле өөреникчилер тус бүрү класстарынче чыскаалдыг кирипкен.

Ленин кудумчузунда № 7 школаның башкылар коллективи ада-иезинге үдетирген өөреникчилерни дыка ээлдек хүлээп ап турган. Баштайгы хүннүн эртенги шактарында ол школа 66 бирги классчыларны уткуп алган.

Бистиң школаларывыс бүгү-ниитиниң кол кичээнгейниң төвүнде тургустунган. Коммунистиг тургузугнуң быжыг билиглиг кадрларын белеткээр улуг сорулганы боттандырарынга партия болгаш чазак улуг кичээнгей салып турар. Бистиң чуртун уруглары аас-кежиктиг омак, оларга өөредилгениң бүгү-ле байдалдары таарымчалыг тургустунган.

1953—54 чаа өөредилге чылының эгези сентябрь бирде бистиң хөй националдыг Төрээн чуртувустуң бүгү школалары ажытынган. Оларның аразында Кызылдың № 2 тыва ортумак школазы база бар. Ол хүнүнүң эртенги шактары ёзулуг байырлал шинчилиг эрттип турган.

Районнар школаларындан шилчип келген өөренкчилер 2—3 хүннер бурунгаар бүрүн четкилеп келгеннер, а хоорайда уруглар ада-иелеринге үдеткен, хөглүг чыглып турган. Школаның директорунуң хүлээлгезин күүседип турар эш Мокшина башкылар коллективиниң мурнундан уругларга болгаш ада-иеге байыр чедирип турда школаның шөлүнге чыылганнарның хол часкаашкыны улажып турган.

Өөредилге шагы эгелээр мурнуу чарыында өнгүр дириг чечектер үстүкү база эге класстарның уругларының аразында, оларның башкылар-биле аразында холдан холче шилчип турган. Өөредилгениң баштайгы звоногу медээлепкен, эртенги ээлчегниң класстары кичээлдеп эгелей берген.

• • •

Байырланчыг хүн

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районнуң Суг-Аксында ортумак школа (директору эш Долумажап) 1953—54 чаа өөредилге чылын бүгү тала-биле белеткелдиг уткаан.

Сентябрь бириниң аяс хүнүнүң эртенги херели чараш шиниг кетинген уругларны школазынче үдеп, оларның өөредилгеге улуг чедиишкиннерлиг болурун күзеп турган. Көрүштүг шиметинген школаның башкылар коллективи ада-иелерге үдетирген өөреникчилерни удаа-дараазы-биле ээлдек хүлээп ап турган.

Эртенгиниң 8 шакта школаның өөредилге эргелекчизи эш Тимофеев школачыларга болгаш ада-иелерге байыр чедирбишаан, уругларның бүрүн чыглып келгенин база баштайгы болгаш ийиги ээлчеглерде өөренир класстарны дыннаткаш, эртенги ээлчээниң IX класстарының уругларын кичээлдеп эгелээрин чарлаан.

Чаа өөредилге чылының баштайгы хүнүн районнуң өске-даа школалары шак ындыг байырланчыг уткуп, шуптузу өөредилгезин эгелей берген-неер.

Дүжүт ажаап алыышкынын болгаш мал чемнериниң белеткелин шыны-биле дүүштүр чорудар

Күрүнеге тараа дужаалгазының чоруп турарының медээзи

(Сентябрь 1-де)

Районнар	1953 ч.-лдың планының күүселдези (хуу-биле)	1953 чылда турганы (хуу-биле)
1. Тес-Хем	93,7	11,7
2. Танды	66,2	15,1
3. Бии-Хем	61,2	11,8
4. Бай-Тайга	52,5	18 6
5. Кызыл	51,6	45,0
6. Чаа-Хөл	50,2	106.8
7. Каа-Хем	49,5	18,7
8. Барыын-Хемчик	47,3	20 1
9. Сүт-Хөл	45,6	22,8
10. Чөөн-Хемчик	42,2	45,9
11. Улуг-Хем	39,7	44,0
12. Эрзин	35,8	32 8
13. Өвүр	—	8,7

Областың районнарында болгаш совхозтарында дүжүт ажаап алыышкынының медээзи

(Сентябрь 1-де)

Районнар аттары	Бескен тараа (хуу-биле)	Быстыр тараа (хуу-биле)
1. Каа-Хем	67,9	58,5
2. Бии-Хем	65,8	65,3
3. Танды	57,1	55,8
4. Кызыл	56,0	49,8
5. Улуг-Хем	50,4	45,3
6. Тожу	48,3	—
7. Чөөн-Хемчик	41,1	34,3
8. Бай-Тайга	37,0	26,3
9. Тес-Хем	33,5	29,2
10. Барыын-Хемчик	30,9	24,5
11. Эрзин	28,2	15,9
12. Сүт-Хөл	26,3	25,7
13. Чаа-Хөл	20,5	18,3
14. Өвүр	19,8	—
Совхозтар:		
1. «Өөк»	72,2	72,2
2. «Элегес»	70,0	70,0
3. «ҮТКА 25 чыл ою»	65,0	65,0
4. «Барлык»	47,3	47,3

Областың районнарында болгаш совхозтарында сиген кезилдезиниң медээзи

(Сентябрь 1-де)

Районнар аттары	Белеткеан сиген (хуу-биле)	Сылган силос (хуу-биле)
1. Бии-Хем	100,1	64,2
2. Тожу	99.1	107,3
3. Улуг-Хем	73,3	96,7
4. Чөөн-Хемчик	69,5	111,5
5. Танды	68.6	29,1
6. Кызыл	64,9	41,6
7. Каа-Хем	64,5	55,6
8. Бай-Тайга	46 6	64,0
9. Тес-Хем	45,4	75,0
10. Чаа-Хөл	44,7	116,6
11. Барыын-Хемчик	42.1	113,2
12. Эрзин	35,2	96,0
13. Сүт-Хөл	31,5	71,3
14. Өвүр	26.7	105,7
Совхозтар:		
1. «Өөк»	44,0	3,4
2. «ҮТКА 25 чыл ою»	35,8	34,4
3. «Элегес»	21.5	36,3
4. «Барлык»	18,1	33,3

Ажаап алыышкынны дүрген доозар

Коммунистиг партиянын XIX съездизиниң шиитпирлеринге хей-аът кирген Каа-Хем районда «Сталинчы орук» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары 1953 чылдың дүжүт ажаап алыышкынын чидириг чокка, кыска хуусаада чорудар дээш организастыг, күш-ажылчы көдүрлүүшкүн-биле ажылдап кирген.

Бистиң колхозтуң кежигүннери биче уруглардан эгелээш улуг кырганнарга чедир дүжүт ажаап алыышкынында чангыс эп-сеткилдиг эрестиг ажылдап турарлар. Ындыг көдүрлүүшкүннүг ажылдарның түннелинде колхозтуң кессе чогуур 1032 гектар тараа культураларындан 900 ажыг гектар тарааны эки шынарлыг ажаап алган болгаш ам-даа ажылдың темпизи хүн-бүрү улам-на өзүп турар.

Колхозта хову ажылының ийиги бригадазының колхозчуларындан тускай звенону үскен звено ниитиниң мал ажылынга быжыг чем-суурну тургузары-биле кестинген тарааларның саванын болгаш мякиназын ажаап ап турар. Олар бүдүрер ажылдың хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар.

Эш Амыян бригадирлээн бригада болгаш звено удуртукчузу эш Мижит-оол, келир 1954 чылдын бедик дүжүдүнүң үндезин сууру болур үрезиннер уруушкунун дүрген хандырарынче кирип, ам 400 ажыг центнер үрезиннерни уруп алган.

Үрезин уруушкунунда харыысалгалыг 3 коммунистерни, 7 комсомолчуларны быжыглаан, олар боттарының онаашкан ажылынга ак-сеткилдиг ажылдап, үрезиннерни арыглаарын, олариың үнүүчелин болгаш үрезинге тааржырын хынап көрүп турар. Үрезин фондузун тургузарын, оон ажаалгазын, учёдун колхозтун агроному эш Кондратьев эки чорудуп, бүгү белеткетинген үрезинни колхозтуң төвүнде сөөртүп алган. Үрезин арыглаарының нормазын колхозчулар Лопсан, Сүрүн суглар ажыр күүседип турар. Үрезинни чүдүрүп сөөртүп турар черде ажылдап турар коммунистер Дапы, Бадарчы нормазын 200 хуу күүседип турар. Үрезин уруушкунунга Сарыг-Сеп МТС-тиң механизаторлары, ылаңгыя дуржулгалыг комбайнёр эш Висляев дузалажып, ам 470 ажыг гектарны комбайн-биле ажаап берген. Бистиң колхоз үрезин уруушкунун чоокку үеде бүрүч доозар.

Сарыг-Сеп МТС-тиң эш Санниковка удурткан трактор бригадазы кестинген тарааларның шөлүн, оон хоорзаларын лущильник-биле ажылдап кылыр агротехниктиг хемчеглерни чорудуп турар. Ында тракторист эш Сарыг-оол болгаш өскелер-даа ажыл нормазын 120—150 хуу күүседип турар. Тракторист эш Григорьев лущильник кылбас ангыс черлерниң күскү андарылгазын чорудуп турар. Дүжүттү кыска хуусаада ажаап алыр херекке дарганнаар цех улут дузаны чедирген. Ында дарган эш Мамаев ак-сеткилдиг ажылдап, бодунуң онаашкан ажылын чогуур өйүнде күүседип мактадып турар. Чоокку хүннерде дүжүт ажаап алыышкынын бүрүн доозуп күрүнебиле үзе санажыр бис.

А. ПРОКУДИН.

Каа-Хем районда «Сталинчы орук» колхозтуң даргазы.

Планны хуусаа бетинде күүседир дээш

ШАГААН-АРЫГ. **(Телефон-биле).** Улуг-Хем районда Жданов аттыг колхоз күрүнеге тараа дужаар планын август 29-та 75,5 хуу, Киров аттыг колхоз—43,1 хуу, «Партияның XIX съездизи» колхоз — 40,4 хуу күүседкен.

Районнуң тараажылары элбекшилдиг дүжүттү чидириг чокка ажаап алыр, күрүнеге дужаар планын чогуур өйүнде эрестиг күүседиринге чүткүлдүг ажылдап турарлар.

—⊙—

Мал чеми белеткээриниң планын күүсеткен

ТООРА-ХЕМ. **(Радио-биле).** Тожу районнуң ажылчы чону август 30-ге чедир сиген белеткээр планын 126 хуу, силос салырын—107,3 хуу, оон иштинде колхозтар сиген планын 99,2 хуу күүсеткен. Малга быжыг чем суурну тургузарынга ишчилерниң күш-ажылы районда улам калбарып турар.

—⊙—

Сиген белеткели үргүлчүлеп турар

Улуг-Хем районнуң Хайракан сумузунда Мичурин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары ниитиниң малынга быжыг чем суурну белеткээр дээш кызымаккай ажылдап турар. Олар 69 сараатты тургускан болгаш 172 тонна силосту салган.

Хүн нормазын 150 хуу күүседип турар Байыр-оол, Саспык-оол, Дырбалчы, Мамбук-оол ышкаш мурнакчыларның саны көвүдеп турар. Колхозта сиген белеткели ам-даа үргүлчүлевишаан.

С. МАЧЫЛАЙ.

—⊙—

Күштү чөп организастаар

Сүт-Хөл районда Киров аттыг, Калинин аттыг, «Сталинчы орук» колхозтарда дүжүт ажаап алыышкынын дыка четпес организастап турар. Ылаңгыя «Сталинчы орук» колхозтуң баштаар чери (даргазы эш Моллеров) колхозчуларның күш-ажылының организациязын кошкак чорутканы-биле дүжүт ажаап алыышкынынга 235 колхозчулар ажылдаар турган, чүгле 163 кижи ажылдап турар.

Күш-ажылдың организастаашкыны Киров аттыг, Калинин аттыг колхозтарда база оон дээредевейн турар.

Колхозчуларның дүжүт ажаап алыышкынынга киржилгезин, оон иштинде мурнакчы колхозчуларны илередири —күш-ажылга олариың сонуургалын бедидериниң чугула үүлү болур.

Х. БОРБАЙ-ООЛ.

Мурнакчы агрегаттар

ЧАДААНА. **(Телефон-биле).** Чадаана МТС-тиң комбайнёрлары дүжүт ажаап алыышкынында эрестиг ажылдап турарлар.

Калинин аттыг колхозта комбайнёр эш Бобров болгаш оон агрегады боду чоруур комбайн-биле 10 ажыл хүнүнде 80 гектарның тараазын ажаап алыр тургаш, 120 гектарның тараазын эки шынарлыг ажаап алган. Ол ышкаш «Коммунизмче орук» колхозта комбайнёр эш Полещуктуң агрегады 8 ажыл хүнүнде 200 гектарның, комбайнёр эш Базырның агрегады 10 ажыл хүнүнде 120 гектарның тараазын чидириг чокка ажаап алган.

Колхозтуң тараа шөлүнде

ХАНДАГАЙТЫ. **(Радио-биле).** Өвүр районнуң Солчурда «Коммунизмче орук» колхозта комсомолчу Хувускаалга удурткан тараа ажаап алырының хову бригадазы график планын эрестиг күүседип, аът машиназы болгаш хол кадырының күжү-биле 40 ганың тараазын ажаап алган. Херээжен Апкан база Темир-оол олар кол кадыры-биле тараа кезер нормазын хүн-бүрү 175 хуу чедир доктаамал күүседип турар.

Ажаап алыышкынның темпизин болгаш шынарын оон-даа артык дүргедедип, экижидери-биле агитаторларның ажылын улам-на күштелдирген. Ылаңгыя агитхуудусту хүн-бүрү, хана солунун болгаш көргүзүг самбыраларын чогуур үезинде үндүрүп турар.

Д. ШАГДЫР.

РАЙОННАР СОЛУННАРЫНДАН

ЧАА МАШИНАЛАР

Бии-Хем МТС-тиң машина паркзы калбарып турар. Чоокта чаз алганы тараа арыглаар «ОС—3» машинанын бүдүрүкчүлүү 24 шакта 15 тонна тарааны хары угда арыглап, сортировкалап, триерлеп турар.

Чаа келген «ДТ—54» дээр дөрт тракторларның ийизи «Искра» болгаш «Красный пахарь» колхозтарның шөлдеринде ажыллап турар. МТС-тиң механизаторлары электри күжү-биле каннаар, көжүп чоруур универсалдыг агрегатты база алганнар.

«Сталинчы».

КОЛХОЗЧУ ХЕРЭЭЖЕННЕР

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң саман будүрүлгезинде (удуртукчузу эш Көк-оол) 22 херээженнер мергежилдиг ажылдап турар. Олар бо чылын 7 саман тудугларны доозуп дужаган, амгы кылып турары чуртталганын 4 саман бажыннары удавас база ажыглалга кирер.

Будүрүлгеде Долзат, Диин, Тамзын ышкаш хүнде 400 саман кылыр нормазын 600 чедир күүседип турар мурнакчылар хөй. Районнуң өскедаа колхозтарында херээженнер мурнакчы болуп турар. Жданов аттыг колхозтуң эш Мөндекке баштаткан тудуг бригадазында 35 херээженнер бар. Оларда онаалдазын 2—3 дапкыр күүседип турар Бүрүмаа, Шура, Чимистей, Хемерек ышкаш мурнакчылар хөй.

«Ленинчи орук».

КУЛЬТАРМЕЙЖИЛЕР

Бижик өөредилгези Тес-Хем районда багай эвес тургустунган. Қышкы бижик бөлгүмнерин ажылдың чайгы байдалдарынга холбаштыр шуптузун эде организастаан турган.

Самагалдай суурда Чагармаа, Чурум, Долума оларның башкылап турары үш бөлгүмнерниң кичээлдери бедик шынарлыг, үзүктел чок ажылдап турар. Бо аразында Долума, Чагармаа олар 7—7 кижини, Чурум—6 кижини бижикке өөреткен.

Ленин аттыг колхозтуң мал фермазында ийи бөлгүм неделя санында 3 катап өөренип чайлаан. Бирээзиниң культармейжизи Коопай 8 кижини бижик билир болдурган. Калинин аттыг колхозтуң төвү Белдир-Арыгда организастатынган үш бижик бөлгүмнери база-ла багай эвес ажылдап турар.

«Бурунгаар».

«ДЕМДЕГЛЕЛ» ДЕПТЕРИНДЕН

Барыын-Хемчик район эмнелгезиниң «демдеглел» депторин ажыдып көрүп олурарга ында ажылдап турар медицина ажылдакчыларындан эш Мисюрованың ады чугле бо чылын безин 15 катап бижитинген. Эмнеткеннер экирип чанарда эш Мисюрованыңээлдек, ак-сеткилдиг чоруун илередип бижигилээн болур.

Чоннуң кадыкшыл чуртталгазы, совет медицинаның культуразы дээш могат чок шак ынлыг лемиселчилер бистиң чуртувуста массалыг. Эш Мисюрова чүгле бодунуң онаашкан ажылынга эвес, хөй-ниитиниң ажылынга база мактатырып турар.

БАЛГАЗЫН БИБЛИОТЕКАЗЫНДА

Чоннуң культуралыг негелдезиниң бедээнинге холбаштыр бисте библиотека четкизи калбарган. Танды районнуң барык шупту суурларында турум библиотекалар тургустунган.

Балгазын библиотеказында 6500 ажыг том янзы-бүрү номнар бар. Библиотеканың ном фондузун улам байыдар, номчукчуларның негелдезин хандырар талазы-биле оон эргелекчизи эш Клепикова ак-сеткилдиг ажылдап турар.

Библиотеканың номчукчуларының саны мурнукузундан каш катап өскен. Мал, хову, тудуг бригадаларының аразында көжер 2 библиотекаларны база организастаан, номчукчуларның кежээлерин үргүлчү чорудуп турар.

«Коммунист».

КОЛХОЗТА ЯСЛИ

Улуг-Хем районнуң Хайраканда Мичурин аттыг көдээ ажылагый артели колхоз будүрүлгезинге херээженнерни бүрүн киириштирөр, ылаңгыя бичии уругларны культуралыг өстүрер сорулга-биле бо чылын чаа ясли организастап тургускан.

Оон ужурундан колхозтуң хову ажылдарында болгаш өске-даа ажылдарында 30 ажыг херээженнер немежип кирген. Ылаңгыя мал чеми белеткээриниң планын август 19-та ол колхоз районда мурнап 104 хуу күүсеткени, дүжүт алыышкынын болгаш күрүнеге тараа дужаарын чедишкинниг чорудуп турары колхозчу херээженнериң киржилгезинден база хамааржыр.

«Кызыл тук».

СӨЗҮНГЕ ЭЭ БОЛГАННАР

Чадаана автотранспорт конторазының чолаачылары Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 36 чыл оюнга чедишкинниг ужуражыры-биле ажыл-үлүгү ажыр күүседир деп хүлээлге алганнар.

Августуң ажыл нормазын эш Ольгин 170 хуу, эш Кайбаров—178 хуу, эш Кичкильдеев 160 хуу күүсеткен болгаш өске-даа эштер алган хүлээлгезин эки күүседип турар.

Коллективте социалистиг чарышты калбарткаш, оон күүселдези дээш демниг демисешкен чорук Чадаананың автотранспорт конторазын август айның чүк сөөртүрүнүң планын 100 хуу күүседирин хандырган.

А. КУДРИНА.

Төөгүлүг ужур-дузалыг тиилелге

(Японияның агрессчи күштерин чылча шапканының сес чыл оюнга)

Делегейниң ийиги дайынынга төнчүү салган алдарлыг болуушкуннардан бээр ам сес чыл болуп турар. Япон армияның кол күштерин Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң чылча шапканының түннелинде Япония чугаа чокка дүжүп бергениниң актызынга ат салырынче албадатырган.

Совет улустуң болгаш оон Чепсектиг Күштериниң Азияда япон империалистерни ашкан төөгүлүг тиилелгези, база ол ышкаш гитлержи империалистерни болгаш Европада оларның эвилелчилерин Совет Армияның чылча шапканы болза, быжыг болгаш үр тайбыңны доктаадып тургузарының перспективазын кижи төрелгетеннин мурнуунга эжидып берген.

Империалистиг араатан-маңгыстарның кошкап турар колониалдыг туруштарын улам-на божаңнатпышаан, национал-хосталгалыг шимчээшкиниң күүлүг чалгыы Азияның чурттарынга, оон иштинде Японияның бодунга хайнытып үнген. Империалистиг күрүнелериниң эргемедел чок колонияларының орнунга чаа, хамаарышпас күрүнелер—Корей Улус-Демократтыг Республика, Вьетнамның Демократтыг Республиказы тыптып үнген. Улуг кыдат улус болгаш делегейниң ийиги дайынының үезинде япон агрессорларга удур маадырлыг демисежип турган оон Улустуң Хосталгалыг армиязы болза, Кыдатка америк империалистерниң чалчазы болуп турган гоминданчы хоралакчы бөлүктү үндүр сывыргаш, хосталгазын база хамаарышпас чоруун чаалап алган болгаш бодунуң чуртунга чоннуң эргечагыргазын доктаадып тургускан.

«Японияга удур дайынга Совет Эвилелиниң кыдат улуска берип турган канчаар-даа аажок улуг дузаламчызы болгаш япон армияның кол күжү—квантун армияны Совет Армияның чылча-шапкан чоруу болза, антияпон дайынга эчис тиилелгени чедип алырының аргазын кыдат улуска берген» деп эш Мао Цзэ-дун чугаалаан.

Делегейниң ийиги дайынының доозулганының соонда эрткен сес чылдар япон улуска тайбынны бербээн. Япон улустуң национал хамаарышпас чоруун казааш, америк империалистер Японияда колониалдыг ёзу-чурумну тургусканнар. АҚШ Японияда 733 шериг базаларын тургускан болгаш ол сорулгага оон мун ажыг дөрбелчин километр девискээрин эжелеп алган. Япон улуска хоойлу-дүрүм чокка дөгетирген «Сан-франциско керээзи» япон улусту үр үеде эжелел байдалга болгаш түрегделге тургузар ужурга таварыштырган. Боо-чепсекти эндере бүдүргениниң түннелинде япон улус аар-берге үндүрүг дөңгүлерингге бастырган. Күрүне бюджединиң канчаар-даа аажок улуг түнү боочепсек бүдүрерингге, шериг үлетпүрүн акшаландырарынга, дайынның америк кыпсыкчыларының дайын планнарын күүседир кылдыр тургустунган доктаамал шериг болур «национал айыыл чок чоруктуң корпузун» ажаап-тежээринге чарыгдатынып турар.

Япон улус Японияның бүгү төөгүзүнүң кайы-даа үелеринде таваржып көрбээни шак ындыг ажыг-качыгдалда чурттап турар. Үлетпүрнү, көдээ ажыл-агыйны, садыгны, культураны америк эжелекчи эрге-чагыргалар ээлеп турар. Японияда Иосиданың ээргек чазаа япон улустуң демократтыг шимчээшкинин америк империалистерге таарыштыр сыспа базып турар өскерликчилериң бөлүү болуп турар.

Ынчалза-даа япон улус америк дайын кыпсыкчыларының үгер-боо эъди болуксавайн турар. Японияның компартиязының удуртулгазы-биле боттанып турар демократтыг күштернин демисели миллитаризацияга удур, национал хамаарышпас байдалдан Японияны казып турар чорукка удур ниити улустуң демисели-биле катыжып турар. Японияда тайбын дээш демисел үргүлчү өзүп турар. Чугаалажыышкыннарже, улустар аразының кады ажылдажылгазынче кыйгырыг кайда-даа япон улустуң изиг деткимчезин ап турар.

Японияда тайбын дээш демисел болза, америк империалистериниң киир октааны карангы тамыдан чуртту үндүр тырттар, өске күрүнелер-биле болгаш Азияның база Европаның улустары-биле Японияның найыралдыг харылзааларын күштелдирер чүткүлдүг. Кижиниң эргезин камгалаарынче угландыр Азияның улустарының дайынга удур эвилели ол чорукка дөгүм болур болгаш өске күрүнелериниң улустарын өжээнниг көөр сагыш-сеткилди японнарның аразынга өөскүдер арганы бербес.

Ам, япон империализмни катап төрүтүндүрер дээш америк империалистер карак-кызыл шургуп турар үеде, Японияның агрессчи күштери бажын база катап ковайтып турар үеде, Кыдат биле Совет Эвилелиниң аразында бузулбас найырал болгаш эвилел болза, Японияның талазындан азы агрессияның актыларын кылыр дээш япония-биле катыжа бээр кандыг-даа өске күрүнениң талазындан агрессияның катаптаар чоруун болдурбазының ынаныштыг магадылалы болур.

Кыдаттың болгаш Совет Эвилелиниң улустарының улуг найыралы Ыраккы Чөөн чүкке болгаш бүгү делегейге тайбынны камгалаарының быжыг магадылалы болуп турар. Ол найырал америк агрессорларның кем-буруулуг бодалдарын боттандырар дээринин оруун дуглаан күүлүг чалым-хая болуп турар. Азияның болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң улустары, бүгү мурнакчы, депшилгелиг кижи төрелгетен-биле бир дөмей,тайбынга ынакшылдыг ийи улуг улустарның ол улуг найыралындан чаа-чаа күштерни, тайбын дээш демиселге чаа ынаныышты ап турарлар.

Япон улустуң хосталгазы болгаш хамаарышпазы дээш Японияның демократтыг күштериниң демисолин баштавышаан, Японияның Коммунистиг партиязы национал-хосталгалыг демократтыг революцияны чайлаш чок деп бүзүреп турар, ол революция чаагай улуг чаартылгаларга, реакциялыг чазакты дүжүреринге болгаш япон улустуң национал-хосталгалыг демократтыг, чаа чазаан тургузарынга чедирип келир ужуруг. Японияның коммунистиг партиязы болза, Потсдам декларациязынга үндезилээш Японияның национал хамаарышпас болгаш бүрүн эргелиг чоруун хандырар бүгү талалыг тайбын керээзин чарары дээш, Японияда эжелел ёзу-чурумну соксадыры болгаш Япониядан бүгү-ле эжелел шериглерни эн дүрген үндүрери дээш, бүгү күрүнелер-биле, бир дугаар ээлчегде тайбынны камгалаар, дайынның пропагандазын соксадыр деп туржуп турар күрүнелер-биле тайбын харылзааларны, ажыл-агый болгаш садыг-аралчаның хостуг кады ажылдажылгазын доктаадыры дээш демисежип турар.

Америк империалистер болза, Японияны Ыраккы Чөөн чүкте бодунуң шериг-стратегтиг базазы, Кыдат Улус Республикага, эрестиг маадыр корей улуска удур, тайбынның болгаш демократияның лагеринге удур шериг-стратегтиг базазы кылдыр көрүп келгеи болгаш көрүп-даа турар. Кореяда тайбынчыдылгага ат салдынганы-биле, дайынның болгаш агрессияның күштеринге удур кыдат болгаш корей улустарның, бүгү демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг лагерьниң ол улуг тиилелгези-биле холбаштыр Ыраккы Чөөн чүкте бүгү күрүнелериниң аразынга, оон иштинде Япония-биле өй-тап харылзааларны доктаадып тургузарының сорулгазы улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Тайбынче бодунуң сыныш чок чүткүлдүүн чангыс эвес удаа бадыткап кергүскен, социал-экономиктиг системаларның аразында ылгавыр улуг болгаш биче улустарның болгаш күрүнелериниң национал хамаарышпас чоруун хүндүткээринге үндезилээш улустар аразының кандыг-даа айтырыын таарыштыр шиитпирлээринге моондак болуп болбас деп санап турар Совет Эвилели болза, япон улус хостуг болгаш тускай хамаарышпас хөгжүүр эргени алзын дээш Япониябиле тайбын керээзин чарарын оралдажып турар.

1953 чылдың август 8-те ССРЭниң Дээди Совединиң бешки сессиязының хуралынга ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Г. М. Маленков мынча дээн: «Бар болуп турар моондактарны ажып эрттери болгаш чурттуң национал хамаарышпас чоруун камгалап алыры эргежок чугула дээрзиниң дугайында япон нацияның кадык күштери улам-на улуу-биле миннип турар. Чүгле мындыг орук-биле бодунуң төрээн чуртунуң тайбын хөгжүлдезин хандырып, кожа күрүнелер-биле эргежок чугула даштыкы политиктиг болгаш черле чедингир экономиктиг харылзааларны хандырып болур дээрзин олар билип турарлар. Бо орукка Японияның кылыр базымнары Совет Эвилелиниң болгаш тайбынга ынакшылдыг бүгү улустарның талазындан үүлзүнүп көрүүшкүнү болгаш деткимчени алыр».

Япон империалистериниң база-ла киржип чорааны даштыкы эжелелдиң аар-бергезин эрткен үеде бодунга база-ла эрттирип чораан Совет Эвилелиниң улустары болза, япон улустуң качыгдал-түрегдел көрүп турарын эки билип турар болгаш ол улус бодунуң төрээн чуртунуң чаагайжып тургустунарын болгаш хамаарышпас чоруун, бодунуң үезинде Совет Эвилелиниң улустарының чедип алганы ышкаш кылдыр, шак ынчаар база-ла чедип алыр деп чүвеге ханыы-биле бүзүчеруун хүндүткээринге үндезилээш реп турар.

МУРНАКЧЫ КОМБАЙНЁРЛАРНЫҢ ДУРЖУЛГАЗЫНДАН

Ажылдың бедик бүдүрүкчүлүү дээш бистиң агрегадывыстың демисели

Эки белеткел—чедиишкиннин эгезч

Дүжүт ажаап алыышкыны—көдээ ажыл-агый чылының эң күжениишкинниг болгаш харысалгалыг үезин. Ылангыя көдээ ажыл-агыйның нарын машиналарын бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар дугайында улуг хүлээлге механизаторларга онаажыр.

Мээн комбайн агрегадым «Сталинчы орук» колхозка ам ийи чыл иштинде ажылдап турар. Эрткен чылын дүжүт ажаап алыышкынының сезонунда агрегат 610 ганы ажааган азы планын 207 хуу күүсеткен болгаш 10300 центнер бедик шынарлыг тарааны бастырган. Нарын техниканың механизм бүрүзүн хандыр өөренип, күш-ажылдың мурнакчы аргаларын ажыглап, хову корабльдериниң өске чорудукчулары-биле социалистиг чарышты чорутканының ачызы-биле агрегат бедик көргүзүгнү чедип алган.

Аңаа оожургап доктаавайн, бо чылдың дүжүт ажаап алыышкынынга оон-даа артык бедик көргүзүглүг болуру бистиң хүлээлгевис. Дүжүт ажаап алыышкынының үезинде стахановчу күш-ажылдың бир дугаар болгаш кол үүлү машиналарны ажаап алыышкынга өй-шаанда, бедик шынарлыг белеткээри, тодаргайлаарга оларны кончуг эки септээри болур. Ажаап алыышкының хүннеринде минута бүрүзү биске улуг өртектиг болуп турда, агрегат янзы-бүрү техниктиг четпестерниң хараазындан бичин-даа анаа турар болза, ол биске улуг когарал болур. Ынчангаш «Сталинец—6 »деп комбайнның септелгезин май айдан эгелээн мен. Нарын машинаның кезектерин хынамчалыы-биле септеп, артык кезектерни белеткеп, ажаап алыышкының үезинде ажылга саадаашкын болдурбазынче улуг кичээнгейни салган мен.

Комбайн чеже-даа эки септетинген болза, бир эвес аңаа быжыглатынган трактор ажылдавас, кезилде үезинде бир дески чорбас болза, комбайнга ажыл доктаашкыны база болур болгаш харын үрелип болур дээрзин уттуп болбас. Бо байдалды өөренмишаан, агрегатка быжыглаан тракторнуң септелгези кайы хире чоруп турарынче доктаамал хайгаарал база салдынган.

Агрегаттың коллективи

Кажан Сарыг-Сеп МТС-тин механизаторларының хуралынга партия биле чазактың көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинин дугайында улуг сагыш салыышкынын таныжып, социалистиг чарышты улам калбартып, дүжүт ажаап алыышкынын чедиишкинниг эрттирер дугайын чугаалажып турда, бистин агрегадывыс ажаап алыышкын сезонунда 700 га тарааны кезер, 500 килограмм кывар үүлдү камнап алыр деп социалистиг хүлээлгени алган.

Социалистиг чарышка алган хүлээлгени алдарлыы-биле күүседир дээш техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаары үгле комбайнёрдан эвес, харын агрегаттың бүгү коллективинден, оларның чаңгыс эп-сеткилдиг ажылындан хамааржыр. Моон ужурунда агрегатты мергежилдиг кадрлар-биле өй-шаанда четчеләэри, оларның күжүн таарыштыр тургузары чугула. Бистиң агрегадывыс ындыг кижилер-биле хандыртынган: тракторист эш Н. Малышев—Сарыг-Сеп МТС-тин бир дуржулгалыг тракторизи. Ол эрткен чазын шак графиги-биле ажылдааш, бир эәлчегде 156 ганы чаштырган. Дузалакчы комбайнёр эш Т. Дүдүпей, саваң бөлүкчүзү эш Т. Бальчугов олар боттарының херээн эки билип, ак-сеткилдиг ажылдап турарлар. Трактор бригадазы-биле катай бистиң агрегадывыстың кывар, чаар үүл болгаш суг хандырылгазын колхозтуң хову бригадазының кежигүннери хандырып турар.

Ажылдың организастаашкыны

Комбайн-биле ажаап алыышкынның чедиишкинин хандырар төлээде, кижилерниң күш-ажылын баш удур шын организастаары, хүннүң ылап тода ажыл чурумун тургузары, ону шыгыы сагыыры чугула. Ынчангаш кезер тарааның байдалы-биле баш удур таныжып, кым каяа, үүү кылырын кижилерге айтып бээри-биле кезилде эгелээриниң каш хонук мурнунда шөлге чедип келген бис.

Тарааның быжканын болгаш артык шаг-үе үнмезин бодап, бир участоктан өске участокче агрегаттың шимчээшкин маршрудун болгаш тарааны үдүрер черлерни ылап тодарадып, ажаап алыышкынга тускайлаан шөлдерни долганыгга дорт бөлүп хевирлиг кылдыр үскүлээн бис. Долганыр чер узун болган тудум-на комбайнның эргилери эвээш болур болгаш артык хөй тарааны ажаап ап болур дээрзин борта кончуг барымдалаан бис. Шөлдерни долганыгга хуваап турган үеде агрегат аңдарган черни доора чоруурун кайы болдунары-биле эвээжеткен. Ол чорук комбайнны эки техниктиг байдалга тургузарынга болгаш бүдүрер ажылды көвүдедиринге улуг ужур-дузалыг. Оон соонда бүгү шөлдү хынамчалыы-биле көрүп, улуг даштар, оңгарлар дээн ышкаш комбайнның чогуур өй-тавында ажылдаарынга шаптык болур үүлдерни илередип алган бис.

Баштайгы чедиишкин

Бистиң агрегадывыс ажаап алыышкынга август 2-де эгелеп кирген. Бир дугаар хүнден эгелээш ажылдың шынарын бедитпишаан, темпини дүргедедир деп шиитпирлээн бис. Ынчалза-даа баштайгы хүнде тарааның быжыды дески эвес болганындан, база комбайнның шелдезин бүгү талазы-биле быжырымчылыг болдурар дээш элээн хыналдаларны эрткен соонда агрегат элээн шуудап ажылдаан. Баштай кезилдениң калбарты алырын хедериң чартыынга тургускаш, каш долганыг эрткен соонда машинаның бүгү белдирлериниң эки ажылдап турарын хынап көргеш, кезилдени хедериң дурту-биле калбарты алыр кылдыр улгатырган.

Агрегаттың ажылдакчылары боттарының хүлээлгелерин кызымак күүседип турарлар. Мээн дузалакчым үргүлчү штурвальщик болуп, ол комбайн молотилказының оң талакы механизмнериниң ажылдаарын хайгаарап турар. Саваң бөлүкчүзү бастырылга кайы хире арыг болуп турарын хынавышаан, комбайнның чөөн талазында механизмнериң ажылын база хайгаарап турар. Мен иити удуртулганы боттандырып, агрегаттың шимчээшкининиң дүргенин таарыштырып, бункериң (хааржактын) тараазын чогуур өйүнде үдүрүп чорударын болгаш ол ышкаш ажаап алыышкынның шынарын хайгаарап турар мен.

Баштайгы хүнде ажыл улуг шуудаваан-даа болза, «Сталинец-6» деп комбайн-биле хүнде 10 ганы кезериниң орнунга 18 ганы кезип, норманы 180 хуу күүсеткен бис. Дараазында хүнде 23 ганы кескен болгаш агрегат оон куду черле ажылдаваан, ортумаа-биле хүннүң эәлчээнде 27—28 ганы кезип турар.

Техниктиг ажаалганың графигин шыңгыы сагыыр

Бир эвес техниктиг ажаалгаларның графигин шыңгыы сагывас болза, септелгези чеже-даа эки комбайнның доктаашкын чок ажылдаарын хандырып шыдавас дээрзин чурттуң мурнакчы механизаторларының хөй чылдардагы дуржулгазы болгаш мээн бодумнуң практикам менээ бүзүреткен. Комбайн—ол дээрге нарын болгаш ханы бодал-биле бүдүрген машина, ынчаарга бистерге, көдээ ажыл-агыйның механизаторларынга чүгле чаңгыс хүлээлге—ону камнааары, бүгү-ле чурумнарны сагып эдилээри артып турар.

Ажылдың сөөлүнде комбайнның бүгү белдирлерин болгаш механизмнерин довурак-доозундан, өл малгаштан аштап арыглаваан черде дыштанмас бис. Ол ышкаш тракторнуң моторун болгаш өске кезектерин аштап турар бис.

Эртен ажылга киреринин эгезинде, 6-дан 8 шакка чедир эртенги техниктиг ажаалганы чорудар. Боттарының хүлээлгезин билир кижилер улуг сагындырыг чокка техниктиг ажаалганы чорударынче боттары кирип турарлар. Комбайнёрнуң дузалакчызы подшипникти үзээр, агаар арыглакчызында үстү солуур, белдирлериниң болгаш тус-тус кезектериниң быжыглаашкынын хынаар болгаш кошкай берген илчирбелерни дыңзыдар. Оон ыцай саван дамчыдар кезекте тырлы берген бок үнүштерни аштаар. Бо бүгү ажылдарны штурвальщик эш Дүдүпей шалыпкын күүседип турар болгаш аңаа саваң бөлүкчүзүнде ажылдап турар колхозчулар дузалажып турар.

Мен, моторнуң байдалынче онза кичээнгейни салып, үзээшкинни, карбюраторну болгаш өске-даа чугула кезектерни хынап турар мен. Барабан, база бирги болгаш ийиги арыглаашкынның механизмнерин, илчирбелерни, хедерни үргүлчү хынап турар мен. Чамдык ажык чок апарган кезектерни солуп турар. Кезер аппаратты карак албайн көөрү чугула. Оон салаалары шын эвес ажылдап, бижээ безин хирлени бээр болза, ол чүгле кезилдениң шынарын кудуладыр эвес, харын улуг үрелиишкинни болдуруп болур. Ынчангаш техниктиг ажаалганың шынарынче онза хайгааралды салып, бир эвес четпестер илеретинзе дораан эдип ап турар бис.

Техниктиг ажаалганың үезинде машинада кывар, чаар материалдарның артыын хемчээр болгаш оларны немей кудар. Ол-ла үеде тракторист эш Малышев тракторнуң моторун болгаш өске кезектерин хынамчалыы-биле көрүп, четпестерни эдип ап турар. Бир эвес тракторнуң ажылынга саадаашкын болур болза, ийити агрегаттың ажылынга когарал болуру билдингир. Ынчангаш техниктиг ажаалганың үезинде херек апарза трактористке дузалажып турар мен, а тракторист менээ база дузалажып турар.

Эртен тарааның сывы шык турда, ийиги дүргенге азы оожум чорук-биле кестирер, оон соонда үшкү дүргенче шилчиир болгаш кежээликтей база оожумнады кестирер. Ажылдың үезинде 2 шак болгаш-ла 10 минута иштинде техниктиг көрүлдени чорудар. Ол үеде моторнуң кезектеринче, хедер болгаш кезер аппараттың байдалынче, илчирбелер кошкай берген бе, саваң болгаш бок үнүштер дугланы берген бе дээрзинче кол кичээнгейни салып турар бис. Оон ыцай үзээшкинни чорудар болгаш бир эвес херек болза кывар үүлду немей кудар.

Хүнде 37 гектар

Август 5-те агаарның байдалы биске таарымчалыг турган. Ол хүн ажылдың мурнакчы методу—шак графиги-биле ажылдаар дээш Кара-Сугда участокту шилип ап, бүгү ажылды таарыштыр планнап алган бис. Агрегаттың кежигүннерин ол план-биле баш удур таныштырган. Кезер тараа шөлүнүң узун дурту 2 километр, шөлдү бир дескинерге 5 километр. Ол болза агрегаттың бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга дыка дөгүм болган.

Агрегаттың кежигүннери ол эртен техниктиг ажаалганы кончуг хынамчалыг чоруткан болгаш 6 шак эжып турда олар боттарының хүлээлгелиг черлеринге дайынчы ёзу-биле туруп, кезилдени эгелээн. 9 шак хиреде тараа сывы кургап, машина үшкү дүргенче шилчээн болгаш ол-ла темпиби-биле бичин-даа саадаашкын чокка ажылдаан. Кезилде дески болгаш хедериң долу дурту-биле калбарты ап турган. Колхозтуң хову бригадазының ол хүн биске быжыглаан кежигүннери боттарының хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүсеткеннер. Бункериң тараазын комбайн чоруп турда-ла машинага уруп алгаш чоруп турган.

Кежээкинин 9 шакта агрегаттың ол хүнгү күжениишкинниг ажылының түннели үнген—**37 гектар черниң тараазын кестирген.** Ол болза, барык 4 хүннүң нормазы чыгап турар.

Бистиң агрегат август 28-ке чедир **470 гектар тарааны ажааган болгаш сезонунуң нормазын 168 хуу күүсеткен, 600 килограмм кывар үүлду камнап алган.**

Агрегат ажаалганың темпизин дүргедетпишаан, оон бедик шынары дээш демиселди чаңгыс минутададаа кошкатпайн турар. Ажылдың темпизин дүргедедип, тарааны өй-шаанда кыска хуусаада ажаап алыры чидириг-биле демиселдиң бир кол үүлү. Оон ыцай чидириги болдурбас дээш ылангыя чолдак сыптыг тарааларны кайы болдунар шаа-биле кудулады кезерин оралдажып, хедериң мотовилозун чавызады бадырып ап турар бис.

Комбайнның бастырылга кезээнге, хүлээп алыкчы камериниң соңгазын дамчыштыр, база саван-биле кады дашкаар үнер болгаш өске-даа талалар-биле тыптыр чидириглерни болдурбайн турар бис.

Демниг кады-ажылдажылга

Бистиң агрегадывыс бо көргүзүглери нарын техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглап, кижи бүрүзү бодунуң хүлээлгезинге харысалгазын бедидип, ажылдың практиказынга улам мергежип турган чедип ап турар. Ындыг болза-даа, колхозтуң хову бригадазының кежигүннери-биле бистиң демниг кады-ажылдажылгавыс чок болза, ол база чедип алдынмас. Агрегатка быжыглаан колхозчулар кывар, чаар үүлдерни болгаш сугну үзүктелдирбейн турар. Бункерде тарааны саадал чокка хүлээп ап турарлар.

Колхоз баштаар черинин чаа даргазы эш А. Прокудин ажылды мергежилдии-биле башкарып турар. Партия эге организациязының секретары эш Л. Найдан шаңда ажылды боду эргелеп, тарааны хүлээп алырын, ону арыглап, кургадырын саадатпайн турар болгаш колхозчуларның ортузунга организастыг база политиктиг ажылды чорудуп турар.

Социалистиг чарышка бедик көргүзүглери дээш бистиң агрегадывыска чоокта чаа МТС-тин шилчиир кызыл тугун тывыскан.

Бис чедип алдынган чамдык чедиишкиннерге оожургавас ужурлуг бис. Кезер тараа эвээжээн тудум тарааның шынары кудулап, дескинер шөлдүң хемчээли кызырлып турар. Ол чорук ажылдың темпизин оожумнадыр болгаш эвээш эвес күжениишкинни негеп турар. Моон ужурунда ажылга күжениишкинни болгаш практиктиг дуржулганы улам немеп, социалистиг чарышка алган хүлээлгени алдарлыы-биле күүседири бистиң агрегаттың коллективинин хүлээлгези.

П. ВИСЛЯЕВ,
Сарыг-Сеп МТС-тин комбайнёру.

Чуруктар: Сарыг-Сеп МТС-тин «Сталинчы орук» колхозта ажылдап турар комбайнёру П. Висляев (солагай талазында), тракторист Н. Малышев.
Чуруу С. Феоктистовтуу.

Редакцияга чагаалар

Райпода четпестер ам-даа уламчылавышаан

Барыын-Хемчик районнуң садыг организациялары ховар бараанар келирге-ле, складтан үлежир чоруктарны болганчок-ла болдуруп турарлар. Бо үүлдер райпонуң склад эргелекчилеринде болгаш садыгжыларда бар болуп турар.

Чоокта чаа райпога 8 демир орун келген. Ону райпо ажылдакчылары үлежип алганнар. База 24 орунаар келген. Көдээ майгыннар эргелекчилери, райпонуң чамдык демир орун хереглээн ажылдакчылары арыдыпканын чон билир. Райпонуң склад эргелекчизи эш Тиниховтун мындыг аажызын чугаалаза артык эвес. Бир катап складынга албан хаап олурда, райпонуң бир ажылдакчызы таныш аайы-биле үүвө ийикпе, аңаа кирип келген, эжинин элезе-даа ам-даа кедип болур сөпог идиин ушта соккаш, райпо херимин ажыр үндүр октап чорудупкан. Ынчангаш чаа идикти ап берген. Бо дээрге, эргезинге эмин эрттир чоргаарланыр ниитинин эрге-ажыын бодавас кижилерниң чанчылы болур.

Кызыл-Мажалыктың № 1 магазининин садыгжызы Петровада базала солун аажы-чан бар. Оон бээр элээн үе болган. Костюмнер, үүрмек бараанар болгаш 100 ажыг эр улустуң торгу сорочкалары магазинге кирген. Садыгжы эш Петрова боттарының таныштары-биле хүндүскүнүн 2 шакта тырткыыштанып алгаш, бараан делгеп эгелээн. Садып алыкчылар манааш турупкан. Магазин ол хевээр ажытынмаан. Садыгны хаап каапкаш, эргелекчи чорупкан. Хереглекчилер кайгап тарапканнар. Даартазында 11 шакта садыгжы Петрова магазинин ажыткан. Делгелгеге 4-ле сорочка үнген. Өскези канчап барганыл?—деп улус оон-моон негеп туруп берген. Садыгжының арны безин кыспайн «садыпкан мен!» деп анаа-ла чүгээр харыылап каан.

Мындыг четпестер райпонуң садыгларында болгаш складтарында хөй.

Амгы үеде бүгү-ле күш-ажылы кылып шыдаарлар дүжүт ажаап алыышкынында. Ындыг турбуже, хову турлагларында ажылдап турар колхозчу ажыл-ишчилер чай чок ажылдап турарлар, ол черлерже көжүп чоруур садыгларны үндүрер дугайында райпонуң удуртукчулары сагыш салбайн турар. Чижээ, «Кызыл тараачын» колхозтуң тараажылары чем дузаар дус алыр шөлээн чок изиг ажылдап турда, аңаа көжер садыг барбаанын чугаалаарга четчир.

Оон ыцай район төвүнде магазиннерде сатынып турар хлебтериин шынары кончуг куду, кезээле чиг болуп турар.

Район төвүнүң бүгү садыгларында мындыг янзылыг элдеп «чурум» база бар. Ажытынганда шуптузу денге ажылдап турар. Бир хагдына бергенде махорка-даа садып алыр чер чок, хереглекчи 2—3 шактар иштинде манаар. Бо база-ла хереглекчи чонга күзенчиг эвес «чурум» болур.

Чамдык ларектарның азы садыгларның шагын хереглекчи чонга таарыштыр үзүктел чок ажылдаар кылдыр таарыштырарының аргазы бар.

Үстүнде көдүрүп турар айтырыглар чоннуң чөптүг негелдези-дир. Оон экижиирин, үндезин четпестерден чайлап болурунуң аргаларын чон сүмелеп турары ол.

Б. МАКСИМОВ.
Д. АНТОШИН.

Улуг кара шооча ыравастаан

Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг сумузунда улгатыр катышкан «Партиянын XIX съездизи» колхозта чоннуң хереглелин хандырары-биле тургускан магазин бар.

Совет садыг чоннуң бараан болукчузу деп алдарлыг хүлээлгени ол магазинниң эргелекчизи эш Сметанин багай күүседип, колхозчуларны чугула хереглелдиң барааннары-биле хандырбайн турар. Сметаниниң энне ынак үүвези арага, ону дээш Шагаан-Арыг, Арыг-Үзүү ынчаар 5—6 хонуп чоргулаар.

Оон уламындан сиген, тараа ажаап алыышкынының үезинде колхозчулар боттарының хереглээн барааннарын садып алыры-биле элээн ырак черлерде магазиннерже чоруур ийикпе улуг кара шоочаның ажытынарын манап олурар таварылгалар ховар эвес болуп турар.

Бо магазиннин ажылын экижидип, колхозчу чоннуң негелдезин чогуур өй-шаанда хандырар дугайында Улуг-Хем райпозунуң баштаар черинден хемчег алыры негетинип турар.

Т. КОНГАР.

Зоовет ажылдакчылар-биле хандырар

Улуг-Хем районда Дмитров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң мал ажылының хөгжүлдезинге дузалаар колхозта тускай эртемниг кадрлар-биле ам-даа хандыртынмаан.

Колхозта малдың тускай эртемниг зоовет ажылдакчылары мынчага чок болуп турары-биле янзы-бүрү аарыглардан аараан малдар өлүп турар таварылгалар бар, а өлген малдарның өлгениниң дугайында акт чок болганындан ол малдарның страхование демдеглели кылдынмайн турар.

Бо дугайын районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткел эргелелиниң начальниги эш Брюхановка хөй удаа медеглеп турган. Ынчалзадаа колхозчуларның негелдези хандыртынмайн турар.

Колхозту тускай эртемниг кадрлар-биле хандырары районнуң удуртур организацияларындан болгаш көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелинден негетинип турар.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

Автомашина үрелген

Өвүр районда «Кызыл тук» колхозтуң ажыл-ишчилери ниитинин ажыл-агыйын хөгжүдеринге чаа автомашинаны 1952 чылда алган. Ол машинаны шын ажыглаарынга колхоз баштаар чери элээн хемчеглерни алган-даа болза, машинаны чолаачылаар ёзулуг ак-сеткилдиг, техниканы билир кижилерни тып албаанны-биле ух машина ур үеде ажыглатынмаан.

Чаа автомашинаны колхоз баштаар чери (даргазы эш Очур) кижи болганга-ла чолаачыладырын чөпшээреп турган. Чижээ, комсомол райкомунуң секретары эш Чолдак-оол болгаш ол ышкаш Ойдуп олар чолаачылап тургаш, автомашинаны үрээни тодаргай. Автомашинаны үрээн кол буруулуг кижилерге харысалга көргүзери, негетинип турар.

С. САНДАН-ООЛ.

Албан черин чаагайжыдар херек

Чаа-Хөл районнуң төвүнге чеде бээрге суурнуң барык-ла төп кудумчузунда элээн улуг, эргилей берген бажың бар. Ону көргеш бажынның экизин, ынчалза-даа даштын көөрге түренгизин кылдыр кижи дораан-на бодаар.

Элээн хөй район организацияларын айтырарга —дүү ол улуг куу бажында—деп айтыр. Ол организацияларның (районо, орук килдизи, сан-хөө килдизи, район библиотеказы, культура бажыны, күр банктың район салбыры) кайызынга-даа баар дээн кижи албан кылыр черин чүге чаагайжытпайн турар чер боор деп кайгаар.

Шынап-ла мынча хөй албан черлери бар хирезинде ол бажынның чаагайжытынмайн, ишти-дашты хирлиг, боктуг, ногаанчытынмааны тергиин багай.

Бот-боттарынче чуй кагжып олурбайн организация бүрүзү бодунуң үлүүн кылган болза, бажың арыг-силиг, чаагайжытынган турар ийик.

М. ӨЛЗЕЙ-ООЛ.
Т. ЭКЕР-ООЛ.

„Шынның" материалларының изи-биле

„Уттундурган бассейн"

Бо чылдың июльдуң 5-те үнген № 128 «Шын» солунга парлатынган «Уттундурган бассейн» деп эгелиг үүлге Бии-Хем районнуң Туран хемге бассейн (эштир чер) тургузарының дугайында аныяктарның саналы-боттанмайн турарын шүүмчүлээн. Эштир бассейнни Туран хемниң бодунга 1954 чылда тургузарын улус ажыл-агыйының планында ам көрдүнген деп СЭКП Бии-Хем райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизинин эргелекчизиниң оралакчызы эш Беспалов «Шын» солунунуң редакциязынга дыннаткан.

Дээрги Даллес Кореяга чүге чораанылы

Кореяга тайбынчыдылга чардынары билек АКШ-тың күрүне секретары Джон Фостер Даллес «бодунуң тергиин эки өннүү»—мурнуу Кореяның авантюризи болгаш провокатору Ли Сын Манны дегерип көөр деп шиитпирлеп алган. АКШ-тың реакциялыг парлалгазы Даллестиң Мурнуу Кореяже аян-чоруун «чаагай сеткилдиң» албан-хүлээлгези кылдыр чарлаарын оралдажып турган. Ынчалза-даа делегейниң депшилгелиг хөй-ниитизи ол «чорулга»-биле холбаштыр боттарының ханы киленнээшкинин илереткен. Ол киленнээшкинге үндезин болур чылдагааннар бар турган.

Херек болза, америк шериглерни Кореяны «катап тургузарының миссионерлери» кылдыр ажыглаар дээн бодунуң планын Вашингтондан үнериниң бүдүүзүнде Даллестиң ажык болгаш ыят чок чарлаанында. Бодунуң шериин Мурнуу Кореяга артырып каар дугайында АКШ-тың бодалын илередип турар Даллестиң миссионержи ажык чоруу Вашингтоннуң чагырыкчыларын «тайылбырлаашкынны» кылырынче албадаптар хире күштүг удурланыышкынны бүгү делегейге болдурган. Ак бажынның секретарының парлалга айтырыының талазы-биле оралакчызы Свайдер болза, Даллес эмин эрттир изип турар ышкаш-тыр, президент Эйзенхауэр Американың чепсектиг күжү Ли Сын Манның «чазааңга» үгле техниктиг дуза» көргүскен турарын күзеп турар деп медеглээн.

Ынчалза-даа ол «тайылбырлаашкыннар» кымны-даа оожургадып шыдаваан. Харын-даа ол үеде Вашингтонга чедип келген турган, Кореяда КНО-нуң шериниң кол командылакчызы генерал Кларк болза, Кореяда тайбынчыдылга америк шериглерге черле тайбың эвес дээрзин дорт медеглээн. А 8-ки армияның командылакчызы генерал Тэйлорнуң тайбынчыдылганы чарып турар үеде чугаалааны болза: «дүүшкен калбарыышкынның принциптерин сагывышаан, бистер мурнуу Кореяның элээн каш кезектерин тургузар бис».

АКШ-тың болгаш корей улуска удур дайынга киржип турган оон өске 15 күрүнелериң декларациязы бүгүдеге билдингир апарган. АКШ-тың ыйыдыышкының ёзугаар улустардан чажыды-биле ат салдынган ол декларация болза, лисынманчы сүлчээниң тайбынчыдылганы үзеринче угланган кандыг-даа чепсектиг нүгүлдээшкини Кореяда тайбынчыдылганы үзеринге болгаш дайынны Кореяның девискээринден дашкаарладырынга четчир чылдагаан болур дээрзин айтып турар.

Ынчангаш, Ли Сын Ман-биле агрессчи чугаалажылганы кылыры-биле Даллестиң Мурнуу Кореяже чорааны чаагай сеткилдиң бүгү кижилериниң улуг айыылзыыышкынының шынныын долузу-биле көргүскен. Ол чугаалажылганың түннелинде АКШ-тың чагырыкчы бөлүктериниң политиказының оларның «тайбың» медеглээшкини-биле шуут удурланышкак болуп турарын хереченлеп турар документ тыптып келген. Чугаа болза, Даллес биле Ли Сын Манның август 7-де ат салганы «дем катыштырган айыыл чок чоруктун керээзинин» төлевилели деп адаар үүлдүн дугайында чорутунуп турар. Ол «керээ» болза, АКШ-тың реакциялыг бөлүктериниң кордалының бүрүнү-биле буступ дүшкен чоруу океан ындының үвени ырадыр көрбес чамдык деятельдериниң дайынзырак хайныышкынын бичии-даа соотпаан дээрзин чугаалап турар. Америк чагырыкчы бөлүктер болгаш оларның лисынманчы чалчалары агрессияның оруу-биле бурунгаар чоруур болгаш улустар аразының байдалын чидиглендиреринче угланыышкынны боттандырар дээн бодалын ол «керээ-биле» база катап бадыткааннар.

«Дем катыштырган айыыл чок чоруктун дугайында керээниң» сөстеринде «нинти айыылдың илерээшкини» дээр сорулга-биле «күженнишкини катыштырар» дугайында элээн каш хоозун фразалар бар. Ында болза, «Оожум океан талазынга айыыл чок чоруктун эң калбак болгаш шимченгир системазын сайзырадыр» сорулга-биле «коллективтиг камгалал» тургустунуп турар деп демдеглеп турар. Өскээр чугаалаарга, Даллес-биле Ли Сын Ман Мурнуу Кореяда америк эжелел чагыргазының хуусаазын узадырының дугайын болгаш чурттуң тайбың болгаш демократтыг катыжыышкынын үзериниң дугайын дугурушканнар. «Дем катыштырган айыыл чок чоруктун дугайында керээниң» дөрткү үүлүнүң көргүзүп турарын ёзугаар алырга Мурнуу Кореяның девискээринге азы оон чоок кавызынга» АКШ-тың курргаг черниң, шериг-далай, шериг-агаар күштерин билдинмес хуусаа иштинде тургузар эргени Мурнуу Корея «берип турар», а АКШ «ап турар». Үшкү үүл болза, бүгү Корея чартык ортулукту бодунуң хыналдазының адаанга алырын, АКШ-тың болгаш оон чалчазы Ли Сын Манның эрге-чагыргазын калбартыр девискээрни алгыдарын АКШ-тың оралдажып турарын илередип турар.

Даллес биле Ли Сын Манның кады кылганы, «дем катыштырган айыыл чок чоруктун дугайында керээниң» төлевилели-биле кады парлатынган медеглели ол агрессчи дугуржулганың ужур-утказынга немелде «тайылбырны» берип турар. Эң ылангыя ында айтып турарын ёзугаар алырга, Ли Сын Манның шерии КНО-нуң командылалынга моон сонгаар-даа чагыртыр, тодаргайлаарга моон сонгаар-да америк шериг эрге-чагыргазының долу эргезинге турар дээни ол тур. «Кады алган хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседиринге» бүгү таарымчалыг байдалды америк шериглерге тургузуп бээрин Ли Сын Ман аазап турар. Кореяны катыштырар дугайында айтыг бир эвес 90 хүннерниң дургузунда дугуржуп ап шыдатынмас болза, корей айтырыының талазы-биле ам болур деп турар политиктиг конференциядан АКШ биле лисынманчыларның кады үнүп чораан турарын «керээ» баш удур көрүп турар дээрзин медеглеп чугаалап турар.

Политиктиг конференцияның ажылының дугуржуп доктааткан үезинин (90 хүннер) дургузунда «Кореяның девискээрин шериг күжү-биле катыштырар» сорулга-биле кандыг-даа чаңгыс талалыг хөделиишкинни болдурбазының дугайында Сеул бөлүүнүң ёзу-барымдалаан хүлээлгези Даллес биле Ли Сын Манның медеглелинде бар боop турза-даа, керээниң бүгү утказы болза. Даллестиң деткимчезин алган Ли Сын Ман чүгле «катыжылганы» күзеп турар дээрзин чугаалап турар. Тайбынчыдылганы үрээр болгаш 90 хүннер эрткен соонда дайын чорудулгазын катап диргелдирер дугайында бодунуң бодалын Ли Сын Ман чаңгыс удаа эвес медеглеп келген. Ассошиэйтед пресс агентилелиниң медеглеп турарын ёзугаар алырга, тайбынчыдылганың түннелинде мурнуу корея шериниң алган «дыштанылгазын» олар «чаа шавар халдаашкынның күш болгаш моральдыг белеткелинге» ажыглап турар дээрзин Ли Сын Ман август 10-да тускай декларацияга медеглээн.

АКШ-биле оон Мурнуу Кореяда чалчаларының аразында чардынган «дем катыштырган айыыл чок чорук дугайында керээ»—ол болза, Кореяда тайбынчыдылганы үзер дугайында АКШ биле Ли Сын Манның ажык агрессчи сүлчээзи-дир, ол болза Мурнуу Кореяны америк колония кылдыр хуулдурарының дугайында чоңга удур дугуржулга-дыр, ол болза Азияның бүгү курргаг черииниң айыыл чок чоруунга айыылдыг кыжаныышкын-дыр.

Даллес биле Ли Сын Манның сүлчээзи бүгү делегейге, оон иштинде корей авантюраның талазы-биле АКШ-тың эвилелчилериниң аразынга шыңгыы удурланыышкынны болдурганы черле билдингир.

Рейтер агентилелиниң хайгааракчызы Приддлдиң чоокта чаа медеглээнин ёзугаар алырга, Ли Сын Манга хамаарыштыр Даллестиң алган хүлээлгезиниң чүгле ийи неделя бурунгаар Англияның Даллестен алган бүзүредилгези-биле каржып турарын британ бөлүктери дүүрээзин-биле айтып турар.

Кореяда хан төгүүшкүнүнүң соксаанынга бүгү делегейнин улустары эң улуг ханыышкын-биле ужурашкан. Делегейнин улустары ону эрес маадырлыг корей улустун, кыдат улустун маадырлыг эки-турачыларының улуг тиилелгези, тайбынның күжүнүң тиилелгези кылдыр чөптүүбиле үнелээннер. Ынчалза-даа, боочепсектин америк фабрикантылар Кореяда тайбынчыдылганы боттарынга хоозурал кылдыр көргеннер. Боо-чепсекти эңдере бүдүрериниң болгаш «соок дайын» политиказының түннелинде ап турары эмге сан чок ажык кончаазын олар ышкынарын күзевейн турарлар. «Кадыг-дошкун угланыышкынын», «күчүлелдиң политиказының» океан ындында камгалакчылары бүгү делегей байдалын чидиглендиреринче, Кореяда тайбынчыдылганы үзеринче угланган сорулгазын ынчангаш уламчылап чорудуп турарлар.

Ынчалза-даа улустар боттарын мегеледирин болдурбас болгаш Кореяда тайбынчыдылга-биле төрүүнүнгеен боттарының идегелин мегеледирин олар черле болдурбастар. Бүгү чурттарның улус массалары дайын провокаторларының чимзениишкинге удур серемчилелдиг болур болгаш олар агрессорларның планнарының боттаныышкынын болдурбас, оларның тайбынга удур чаа сүлчээлерин үзерлер.

Дж. СМИТ.

(«Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!» деп солундан).

Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинде

НЬЮ-ЙОРК. Августун 26-да КНО-нуң Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң хуралы болган. «Марокконуң херээнге Францияның дүрүм чокка холгаарлап киргениниң болгаш Марокконуң хоойду ёзугаар султаның дүжүргениниң түннелинде тывылган улустар аразының дүрбүжүүшкүнүнерин база улустар аразының тайбынынга болгаш айыыл чок чоруунга кыжаныгларны Айыыл чок чоруктун Чөвүлели чугаалажып көрзүн база КНО-нуң Уставын ёзугаар чогуур хемчеглерни алзын» дээр дугайында 15 чурттарнын—Афганистаннын, Бирманың, Египеттиң, Индиянын, Индонезияның, Иранның, Иракты, Ливанның, Либерияның, Пакистанның, Филиппиннернин, Сауд Аравиязының, Сирияның, Таиландының болгаш Йеманның—киргеен дилээ Чөвүлелге чугаалажып көөрү-биле тургустунган.

Баштай сөс алгаш. Францияның төлээлекчизи 15 чурттарның дилээн чугаалажып көөр эрге Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинде чок чүве кылдыр медеглээн болгаш Мароккода байдалдың дугайында айтырыг Францияның «иштики эргезинге» хамаарышса чогуур деп бадыткаан. Мароккода байдал улустар аразының тайбынынга болгаш айыыл чок чоруунга кыжанмайн турар деп медеглээш, КНО-нуң Уставының 35-ки үүлүн 15 чурттарның дилээнде барымдаа туттунган чорукту ол «үндезин чок чүве» кылдыр санаан. Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң хүн чурумунче 15 чурттарның дилээн кииреринге Францияның төлээлери удур бадылаар деп ол чугаалаан.

Пакистанның төлээлекчизи Мароккода байдалдың дугайында айтырыгны КНО-нуң болгаш Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң көөр эргези чок деп француз төлээлекчиниң бадыткалын шын эвес деп буруу шапкан болгаш ол айтырыгны Кол Ассамблеяның 7-ги сессиязынга чугаалажып турарын сагындырган.

Пакистан төлээлекчинин айытканы болза, «Мароккону Франция херек кырында бодунуң колониязы болдуруп алган» болгаш чөрүлдээлерни таарыштыр оожуктурар дугайында Марокко-биле чугаалажыышкыннар кылырының орнунга, мароккончуларның национал-хосталгалыг шимчээшкинин чылча шаппышаан, ол чуртта бодунуң чепсектиг күштерин көвүдедип турар француз чазак мароккончуларның национал негелделерин херекке албайн турар дээрзин Марокконуң султаның дүжүргеен чорук база катап бадыткап турардыр деп ол немеп чугаалаан. Француз чазак «чаза тырт, чагыр» деп принципти ёзугаар политиканы Мароккода чорудуп турар. Мароккода байдал тайбынга болгаш айыыл чок чорукка кыжанып турар деп айыткаш, Пакистанның төлээлекчизи болза, Мароккода байдалды истеп хынаар болгаш чогуур хемчеглерни алыр дугайында 15 чурттарның дилээн деткиринче Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң кежигүннерин кыйгырган. Ол дилегни Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң хүн чурумунга киирер дугайында айтырыгны шиитпирлээрде улуг күрүнелер «саңлдар-хамаарылгажы бодалдарны» удуртулга болдурбаза чогуур деп ол онзалап шыйган.

Оон соонда сөс алгаш, Ливанның төлээлекчизи Мароккода байдалды истеп-хынаар дугайында дилегге ат салган 15 чурттарның төлээлекчилерин Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге чалап келдирер деп саналды киирген. Мароккода байдал тайбынга болгаш айыыл чок чорукка кыжанып турар болгаш улустар аразынга улуг уржуктарлыг болу берип болур дээр дугайын ливан төлээлекчи хөй санныг чижектер-биле көргүскен. Марокконуң султаның дүжүргеен чорук болза, Марокконуң иштики херектеринче Францияның үргүлчү холгаарлап келген чижектериниң бирээзи болур деп ол айыткан.

(СЭТА).

„Соңгу Африканың хосталгазы" дээш демисел комитединиң КНО-га болгаш Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге чагаазы

НЬЮ-ЙОРК. «Соңгу Африканың хосталгазы дээш демиселдиң комитединиң» төлээзи Бухафа КНО-нуң чингине секретары Хаммаршельдиге болгаш Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң даргазынга чагаалар чоруткан. Соңгу Африкада французтарга Соңгу атлантика эвилелиниң дугайында керээни ёзугаар чорудуп берип турар боо-чепсекти хереглээрин соксадырынга оларның деткимче көргүзерин ында ол кыйгырып турар.

Соңгу Африкада француз колониижи эрге-чагыргаларның үүлгедиглеринге хамаарыштыр Мухафаның бижээни болза: «Чөпгүг чоруктун эргези,алызы барып, дошкун күчүлелдиң күжүн ажар деп чүвеге, база Туннисте болгаш Мароккода тургустунган байдал-биле холбаштыр хемчеглерни Атлантика блогунга харыксыратырган Катышкан Нациялар Организациязының ап шыдаар харыы чок-даа болза, боттарының херээ өлбээн деп чүвеге Соңгу Африканың чону бүзүрелдиг... Оларның өмүнээзинден бо хүн бистер силерниң чаагай хайыранарны көргүзеринерни эреп турарывысты болгаш «Катышкан Нациялардың Организациязының хөмчээлинде» хөделип турар дээринге туралыг Соңгу-атлантика эвилелиниң дугайында керээни ёзугаар чорудуп берип турар боо-чепсек үгле карачаңгыс буруузу бодунуң хостуг болгаш демократтыг болур эргезин камгалаанында болуп турар чонну кыргып хыдыырының сорулгазы-биле КНО-нуң Уставының принциптеринге чөрүштүр хереглетинмезин деп дилеп турарывысты илередиксеп тур бис».

(СЭТА).

Гватемаланың тайбың талалакчыларының ажыл-чорудулгазы

БУЭНОС-АЙРЕС. Тайбың камгалалының Гватемала комитединиң бешки сессиязының дугайында Гватемаладан алдынган медээни «Эль Сиглоо» деп чили солун медээлеп турар. Сессияга моон дараазында айтырыгларны чугаалашкан: 1) бүгү-делегейге тайбың камгалалы дээш база боттарының национал тускай хамаарышпас чоруунуң камгалалынга Гватемаланың улустарының домисели; 2) Кореяга тайбынчыдылгага ат салыышкыны болгаш тайбың чугаалажыышкыннар дээш калбак кампанияның сорулгалары.

Бо үстүнде айтырыгларны чугаалажып көргениниң соонда тайбың талалакчыларының комитеди мындыг уткалыг декларацияны үндүргеен: «Гватемала улустун идепкейлиг киржилгези-биле бүгү делегейге чуруттаны болза амгы үеде өске-даа чорутунуп турар дайынларны соксадырыга болгаш улустарның тускай эргелиг болур чоруунга болгаш хамаарышпас чоруунга хүндүткелдиг чедирер деп санап тур бис... Чугаалажыышкыннар болдунуп болурдаа. Быжыг тайбының болгаш боттарының тускай эргелериниң камгалалынга чедиишкиннерлиг болур чугаалажыышкыннарны бистин улузувус негээр эргелиг».

Бүгү-делегей чөрүлдээлеринге күжүн удур ажыглаар дээр күрүнелериниң аразынга тайбың чугаалажыышкыннар дээш ат салыышкынының чыылдазының талазы-биле кампанияны эгелээр деп шиитгирни комитет база үндүргеен.

Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбынның Пактызы дээш кыйгырыгның адаанга 120 муң ажыг ат салыышкыннарын Гватемаланың тайбың талалакчылары чыын алган.

(СЭТА).

Ажыл соксадып турар Филиппин пөс-таавычыларның тиилелгези

ШАНХАЙ. Маниладан медээлеп турарын ёзугаар алырга, Филиппиннериниң күрүнеиниң «Нейшнл Деведопмент» деп компаниязының чеди пөс-таавы фабрикаларының ажылчыннарының ажыл соксадыышкыны пөс-таавычыларның тиилелгези-биле доозулган. Ажыл төлевирин улгатырар дугайында ажылчыннарның негелделерин хандырып бээр ужурга компанияның эргелели таварышкан.

(СЭТА).

АКШ-та амыдыралдын өртээнин өзүлдези

НЬЮ-ЙОРК. Кореяда дайынның эгелээнинин (1950 чылдың июнь) үезин-биле деңнээрге АКШ-та амыдыралдың өртээнин көргүзүглери 12,7 хуу өскен деп күш-ажыл министерствозунуң чанында күш-ажыл статистиказының бюрозу медээлээн. Бо улгадыышкын болза, колдуундала бажың, чырык, одалга хөлезининин, медицина хандырылгазының, транспорт болгаш аъш-чем продуктуларының өртектериниң өзүлдезинден болган.

(СЭТА).

Вьетнамның Улустун армиязының 7 чылдарның дургузунда дайын чорудулгаларының түннели

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, Вьетнамның Улустун армиязының кол штабы дыннадыг парлаан. Ол дыннадыгда чугаалап турары болза: 1946 чылдың декабрь 19-тан 1953 чылдың июль 28-ке чедир дайзынның 281.341 солдаттары болгаш офицерлери сандан үнген болгаш оон иштинде 217.730 кижи өлүрткен, оларның иштинде 1491 офицерлер бар; 63.611 кижи дүжүп берген болгаш туттурган, оларның иштинде 174 офицерлер бар.

66.265 винтовкаларны, 714 миномёттарны, 136 артиллерия бооларны, 92 чүүк машиналарын, 15.629 пулемёттарны, «Базука» деп 260 бооларны болгаш өске-даа чепсектерни хунаап алган. 242 самолёттар аңдара аттырган, 263 суднолар үрей аттырган, 160 артиллерия бооларын кемдетирген, 220 паровозтар, 788 демир орук вагоннары, 5.712 танкылар, куяк автомашиналар болгаш чүүк машиналары, 107 пароходтар ажыглалдан үндүрткен. 4.110 тонна оък-чемзек чок кылдынган.

(СЭТА).

АЖЫЛ ТӨЛЕВИРИН УЛГАТЫРАР ДУГАЙЫНДА ИТАЛИ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕМИСЕЛИ

РИМ. Ажыл төлевирин бедидери дээш ажылчы чоннарның сырый катышкан демисели бүгү Италияда үргүлчүлеп турар деп «Унита» солун бижип турар. Сицилияда күүр шахталарның дагжылары, Катания, Энна, Агриджeнот болгаш өске-даа хоорайларның коммунал албан черлериниң албан-хаакчыттары болгаш чамдык бүдүрүлгелерниң ажылчыннары ажыл-соксадыышкыны кылып турарлар.

Тоскана областың Виареджода металлургтар, а Анкона хоорайда үлетпүр бүдүрүлгелерниң ажылчыннары ажыл-соксатканнар.

(СЭТА).

БРАЗИЛИЯДА АЖЫЛ-СОКСАДЫЫШКЫННЫГ ШИМЧЭЭШКИН

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентилелиниң корреспондентизинин Рио-Де-Жанейродан дамчыдып турарын ёзугаар алырга, рестораннарның 30 муң албан-хаакчыттары ажыл төлевирин бедидерин негевишаан, ажыл-соксадыышкынын чарлааннар.

(СЭТА).

СПОРТ

Швейцарияда шыдыраа маргылдаазы

НЕЙХАУЗЕН. Август 28-те ол чернии-биле 18 шак турда Нейхаузен хоорайның ойнаар бажынынга шыдыраанның делегей маргылдаазының байырлалдыг ажыдыышкыны болган. Ол маргылдаа делегей чемпиону М. Ботвинник-биле оон делегей чемпиону адын хунаажыр шыдыраачыны шилип тывар.

Ажыдыышкын болганының даарта хүнүнде ол чернии-биле 17 шак турда бирги салыышкын эгелээр. Анаа Тайманов—Бронштейн, Найдорф — Решевский, Петросян — Керес, Авербах — Смыслов, Сабо — Геллер, Эйве — Котов, Штальберг—Болеславский олар ужуражырлар.

Шыдыраачы Глигорич ол хүн хостуг турган.

* * *

НЕЙХАУЗЕН. Делегей чемпиону М. Ботвинник-биле ужуражыр шыдыраачыны тып үндүрер маргылдаанның 7 хөлге ойнаан салыышкыннары дыка шыңгыы демиселге эргген.

Котов— Эйвениң салыышкынынга Котов шынар талазы-биле каан бериишкинни кылып турган, удурланыкчызының ноян талазынче атаканы кылган. Ынчалзажок Эйве камгалап ап шыдапкан. Оон соонда голланд гроссмейстер шаап халдаашкынче шилчип киргеш, тиилелгени чедип алган.

Найдорф — Решевскийнин салыышкынга аажок улуг демисел турда-ла, көрүкчүлөр безин кайгап турда, олар хайым дижип төпрежипкеннер. Совет гроссмейстер Авербах биле Смыслов хайым ылдыр ойнааннар. Дөрт салыышыннарны соңгаарлаткан.

Дараазында хүн ийги салыышкын. Анаа Котов—Штальберг, Геллер—Эйве, Смыслов —Сабо, Керес —Авербах, Решевский —Петросян, Бронштейн—Найдорф болгаш Глигорич—Тайманов ужуражырлар.

(СЭТА).

Бүгү-делегей ярмарказының Лейпцигте ажытынганы

ЛЕЙПЦИГ. Бүгү-делегейниң чаңчыл болган ярмарказының байырлыг ажыдыышкыны август 30-де Лейпцигке болган.

Ярмарканың ажыдыышкынынга холбаштыр Лейпциг хоорайның шии театрынга байырлыг хурал болган. Анаа Герман Демократтыг Республиканың Улус палатазының даргазы Иоганнес Дикман, премьер-министр Отто Гротевольга баштаткан чазак төлээлери, ССРЭ-ниң садыг палатазының даргазы М. В. Нестеровка баштаткан совет төлээлер, улус демократиязының чурттарының төлээлериниң кежигүннери, Кыдат Улус Республиканың төлээлери олурушканнар.

ССРЭ-ниң Германияда дээди комиссары элчин В. С. Семенов, ССРЭ-ниң Германияда дээди комиссарының оралакчызы элчин П. Ф. Юдин, дээди комиссарның чамдык харыысалгалыг ажылдакчылары, Герман Демократтыг Республиканың чазааның чанында турар дипломаттыг элчин черлериниң баштыннары болгаш төлээлекчилери, Герман Демократтыг Республикада демократтыг партияларның болгаш массалыг организацияларның төлээлекчилери, бүдүрүлгелерниң идепкейлиглери болгаш мурнакчылары, культураның ажылдакчылары хуралга олурушканнар. Лейпцигтин ярмарказында киржип турар капиталистиг чурттарның ажыл-херекчи бөлүктериниң төлээлекчилери болгаш Барыын Германияның аалчылары ол ышкаш хуралга киришкеннер.

Премьер-министр Отто Гротевольга чыылганнарның мурнунга үүве чугаалаан.

Бүгү делегейге тайбыны камгалаарының болгаш быжыглаарының херээнге бүгү делегей садыының чогумчалыг хөгжүлдезинин улуг ужурдузазын О. Гротеволь демдеглээн. Герман Демократтыг Республиканың чазаа оон чорудуп турары чаа курчазаа оон чорудуп турары чаа курстун сорулгаларын ёзугаар бодунуң гала-биле калбартырынче түткүүрүн болгаш бир эвес бо садыг харылзаалары бот-боттарын хүндүлежириниң, деңеңге болгаш хамаарышпас чоруктун принциптеринге тургустунар болза, Герман Демократтыг Республика тайбынның болгаш демократияның чурттары биле өске-даа чурттарның садыг харылзаазынга улуг рольду ойнаар деп ол демдеглээн.

Герман Демократтыг Республиканың чазак төлээлери биле Совет чазактың аразынга болган чоокта чаагы чугаалажыышкыннарга доктаавышаан, Герман Демократтыг Республиканың экономиказының моон соңгааргы хөгжүлдезинге болгаш чаңгыс-аай, хамаарышпас, демократтыг болгаш тайбынга ынакшылдыг Германияны дүрген тургузары дээш, Германия-биле тайбының керээзин чарары дээш бүгү немец улустун национал демиселинге Москвага чедип алдынган түннелдериниң улуг ужурдузалыын премьер-министр демдеглээн.

Герман айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлээриниң сорулгазы-биле нинти герман дугуржулганы чедип алырынга Лейпцигте ярмарка улуг ужур-дузалыг болур деп Отто Гротеволь бодунуң чугаазының төнчүзүнде демдеглээн.

Байырлыг хуралдың киржикчилери Гротевольдуң чугаазын улуг кичээнгей-биле дыннааннар. Премьер-министрниң номчуп дыннатканы Герман Демократтыг Республиканың президентизи Вильгельм Пиктиң чорутканы байырны изиг адыш часкаашкыны-биле хүлээп алган.

Оон соонда, ярмарканың ажыдыышкынынга келген хүндүлүг аалчылар делгеп көргүскен павильоннарны көргеннер.

Совет Эвилелиниң павильонунга премьер-министр Отто Гротеволь көрген кижилериниң үүве бижиир дептеринге үүве бижээн. ССРЭ-де коммунизм тургузуушкунунуң хереэнге бараан болган совет кижилериниң кайгамчыктыг эртем болгаш техниктиг чедиишкиннери тайбынга ынакшылдыг бүгү улустарның болгаш бүгү кижи төрелгетениниң чаагай чоруунга бараан болур деп ол бижээн.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор
Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орлакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң — 3—88; харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98; иштики информация, бухгалтериянның — 3 — 65

ТСО2148 Культура эргелелиниң типографиязы